

ISSN: 2146-1961

Karaman, B. (2022). Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programlarında Sağlık Okuryazarlığı, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(50), 1445-1461.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3219>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

ORTAOKUL BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA SAĞLIK OKURYAZARLIĞI

Burcu KARAMAN

Dr, Türkiye, burcukaraman43@gmail.com

ORCID:0000-0003-0161-8825

Gönderim tarihi: 18.08.2022

Kabul tarihi: 15.11.2022

Yayım tarihi: 01.12.2022

Öz

Sağlık okuryazarlığı bireyin kendi sağlığı hakkında bilgi alma, sağlık kararları verebilme, ilgili bilgileri uygulayabilme, mevcut sağlık durumunu koruma ve bu durumu sürdürebilme vb. gibi pek çok açıdan bilgi, beceri ve motivasyon sahibi olabilme ile ilgilidir. Bu araştırmanın amacı ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (2018)'nda yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığı açısından incelenmesidir. Bu amaçla ilgili öğretim programı ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Bu araştırma nitel bir araştırma olarak tasarlanmış ve doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın dokümanını Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (2018) oluşturmaktadır. Araştırmada doküman olarak kullanılan öğretim programında yer alan kazanımlar sağlık okuryazarlığı açısından betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. İlgili veriler analiz edilerek tablo ve grafikler aracılığıyla sunulmuştur. Araştırmanın bulgularında sağlık okuryazarlığı, sınıf düzeyi, öğrenme alanları ve kazanımlar bağlamında incelenmiş ve sunulmuştur. Araştırmadan elde edilen bazı sonuçlara göre ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğretim programında yer alan 122 kazanımda sağlık okuryazarlığı ile ilişkili olan 32 kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirmelerin toplam kazanım sayısına göre en çok 5. sınıflarda yer aldığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Sağlık okuryazarlığı, beden eğitimi ve spor, öğretim programı.

THE HEALTH LITERACY IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHING PROGRAMS OF THE SECONDARY SCHOOL

ABSTRACT

Health literacy is about having knowledge, skills and motivation in many aspects such as getting information about one's own health, making health decisions, applying relevant information, keeping current health status and maintaining this status, and so on. The purpose of this study is to examine the acquisitions the secondary school 5th, 6th, 7th and 8th Grade Physical Education and Sports Teaching Programs (2018) in terms of health literacy. For this purpose, the relevant Teaching Program was examined in detail. This research was designed as a qualitative research and document analysis technique was used. The document of the research consists of Secondary School Physical Education and Sports Teaching Program (2018). The acquisitions in the curriculum, which were used as a document in the research, were analyzed with the descriptive analysis technique in terms of health literacy. Relevant data were analyzed and presented through tables and graphs. In the findings of the research, health literacy was examined and presented in the context of grade level, learning areas and acquisitions. According to some results obtained from the research, it was determined that there were 32 acquisitions related to health literacy among 122 acquisitions in the Secondary School Physical Education and Sports Teaching Program. It was observed that associations with health literacy were mostly in the 5th grades according to the total number of acquisitions.

Keywords: Health literacy, physical education and sports, teaching program.

GİRİŞ

Beden eğitimi, eğitici nitelikte olan jimnastik, spor branşları gibi çeşitli bedensel etkinlikler vasıtasıyla eğitimi kapsamaktadır (Gülüm, 2008; Örer, 2020). Tanım olarak bakıldığında beden eğitimi, kas egzersizleri ve spor etkinlikleri aracılığıyla zihinsel, fiziksel ve toplumsal açıdan kişideki olumlu davranış değişikliği olarak ifade edilmektedir (Tamer, 1987). Beden eğitimi ve spor, kişilerin sadece bedensel olarak değil aynı zamanda duygusal, sosyal ve zihinsel açılardan da gelişimine katkı sağlayan bir disiplindir (Gülüm, 2008). Çünkü beden eğitimi gerektiğinde katılımcıların özelliklerine ve çevresel koşullara göre değişiklik gösterebilen esnek kurallı oyun, spora dönük çalışmalar, jimnastik gibi geniş tabanlı etkinlikleri kapsamı bakımından bireylerin bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden gelişimini sağlayan bir eğitimidir (Aracı, 2001; Üzümoğlu, 2011). Ayrıca beden eğitimi ve spor dersi bireylerin sadece fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal açıdan geliştirmemekte aynı zamanda bireylerin kişilik, kültür, eğitim ve sağlık yönlerinden de gelişimini sağlamaktadır. Bunlara ek olarak sağlık, bir kavram olarak ele alındığında beden eğitimi ve spor dersi ile ortak bir paydaları bulunmaktadır. Kavram olarak bakıldığında sağlık, sadece hastalık ve mikroplardan arınma ve kurulma değil, bütünsel olarak fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan iyi olma halidir (Zorba, 2004). Sağlık kavramında yer alan bu ifade beden eğitimi ve sporun kişilerin sosyal, duygusal ve zihinsel açılardan iyi olması ve gelişimine katkı sağlaması ile ortak noktada buluştuğunu göstermektedir. Günümüzde sağlıklı bireylerin gelişiminde önemli noktalara değinen bir kavram olan sağlık okuryazarlığı da bireylerin fiziksel, ruhsal, sosyal ve zihinsel gelişimine değinmektedir. Sağlık okuryazarlığı, Dünya Sağlık Örgütü'nün [WHO] (1989) tanımına göre sağlıkla ilgili bilgilerin okunması, anlaşılması amacıyla gerekli olan temel becerilerinin daha ötesinde, insanların iyilik halinin devam ettirilmesi, insanların sağlığının geliştirilmesi adına sağlık ile ilgili bilgilere erişmesi, bu bilgileri anlaması ve kullanması için gerekli olan temel motivasyonu belirten bilişsel ve sosyal beceriler olarak ifade etmektedir. Sağlık okuryazarlığı insanların yaşam şartlarını etkileyerek bireysel ve toplumsal açıdan sağlık koşullarını geliştirebilmeye katkı sağlamaktadır. Sağlık okuryazarlığına sahip bireylerin var olması sağlıklı bir ülke anlamına gelmektedir. Sağlıklı bir ülke ise ekonomik, sosyal ve politik açılardan daha güçlü olabilme anlamına gelmektedir. Sağlıklı ülke olabilmenin mikro düzeyde ön koşulu ise bireylerin sağlık konusunda bilinçli olmalarıdır. İlkokul ve ortaokul boyutunda sağlık açısından bireylerin çoğunlukla fiziksel etkinlikleri ile bilinç ve alışkanlıklar kazandırmaya çalışan ders olarak beden eğitimi ve spor akla gelmektedir. Beden eğitimi ve spor dersinin gelecek nesillerin sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesinde eğitim sisteminde önemli bir yeri bulunmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi motor becerileri geliştirebilmesinden dolayı bireylerin bedensel uygunluklarını ve sağlıklarını geliştirmeye dönük etkinliklerini içermektedir. Bundan dolayı eğitim sisteminin yetiştireceği gelecek nesillerin sağlıklı vatandaşlar olabilmesi açısından bu dersin öğrenciler tarafından sevdirmesine destek olacak en uygun yerin okullar olduğu düşünülmektedir (Bilge, 1989; Gülüm, 2008; Örer, 2020).

Günümüz eğitim anlayışında bireylerin zihinsel, fiziksel, toplumsal ve duygusal boyutları ile bir bütün olarak gelişimi önemsenmektedir. Geleceğin üretken, aktif, mutlu ve sağlıklı bireylerini topluma kazandırabilmek ancak bu boyutların bir arada olması ile mümkün olabileceği düşünülmektedir. Gülüm ve Bilir (2011) teknolojinin büyük bir hızla ilerlemesi sonucunda hareketsizliğin sebep olduğu sağlık problemlerine yönelik ülkelerin çözüm arayışlarına girdiğini, bu konuda sağlıklı nesiller ve sağlıklı vatandaşların varlığını önemseyen

ülkelerin düzenli spor alışkanlıklarına yönlendirdiğine değinmektedir. Çünkü hızlı teknolojik gelişmeler bireylerin sağlık sorunlarının çözümüne destek olacak teknolojileri üretmekle birlikte oyun bağımlılığı, teknolojik bağımlılıklar, sürekli bilgisayar-tablet gibi aletler ile çalışma zorunluluğu gibi nedenlerden dolayı pek çok sağlık problemi de yaşanmaktadır. Sadece teknolojinin neden olduğu sağlık problemleri değil diğer sağlık sorunları karşısında bilinçli olabilmek adına erken yaşlarda öğrencilere gerekli alışkanlıkların kazandırılmasında katkı sağlayan derslerden biri beden eğitimi ve spordur. Bu dersin bireylerin olumlu alışkanlıklar kazanma, sağlıklı kararlar verme konusunda önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu önemli rolleri yerine getirebilmek bireysel ve sosyal açıdan kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Bununla ilgili olarak Altuntaş (2019), sosyal ve ekonomik kalkınmanın temeli olan insan gücünün beden eğitimi ve sportif etkinlikler ile desteklenmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir.

Eğitim sistemi yetiştireceği vatandaşlarının içinde yaşadıkları toplumda sağlıklı, mutlu ve etkin bir biçimde uyumlu olmalarını beklemektedir. Eğitim sisteminin bu beklentilerinin gerçekleştirilmesinde öğretim programlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Çünkü öğrencilere verilen eğitimde gerekli değer, beceri, kavram ve davranışların bütün bir şekilde kazandırılmasında öğretim programları gereklilik arz etmektedir. Alanyazın incelendiğinde beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarının farklı açılardan incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programları ile ilgili olarak alanyazında 21. yüzyıl becerileri (Işıkgöz, 2021), değer eğitimi (Sarica, 2018), beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri (Akdoğan, 2009; Erdoğan ve Öcalan, 2011; Havadar ve Taşdan, 2015; Gülüm ve Bilir, 2011; Şirinkan ve Gündoğdu, 2011; Yıldız, Yıldız ve Çağlayan, 2013), öğrenci, veli ve beden eğitimi öğretmen görüşleri (Özcan ve Mirzeoğlu, 2014), üniversite elamanları (Dalkıran, Gündüz ve Çiçek, 2011), bilişsel alan kazanımları (Altunbakır ve Pehlevan, 2020) gibi pek çok açıdan çalışmalar yer almaktadır. İlgili alanyazında sağlık okuryazarlığı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuk ve öğrencilerin sağlık okuryazarlık durumlarını incelenmesine (Knisel, Rupprich, Wunram, Bremer ve Desai, 2020; Paek, Reber ve Lariscy, 2011; Sukys, Trinkuniene ve Tilindiene, 2019; Üçkuyu, 2020; Yulu, 2020) ve öğretmenlerin sağlık okuryazarlık durumlarının tespit edilmesine (Sarıkaya, 2020) yönelik araştırmalar yer almaktadır. Bunlara ek olarak sağlık okuryazarlığı ve öğretim programlarıyla ilgili çalışma yapan Sönmez (2015), ortaöğretim biyoloji ve sağlık bilgisi programı ve ders kitapları incelenmiştir. Bu çalışma dışında sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilgili olmasa da sağlık konusuyla ilgili olan Çelenkoğlu (2019) tarafından fen bilimleri (5, 6, 7 ve 8. sınıf), beden eğitimi ve spor (5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12 sınıf), biyoloji (9, 10, 11 ve 12. sınıflar), sağlık bilgisi ve trafik kültürü (9. sınıf) dersleri içerisinde yer alan sağlıklı yaşam kazanımlarını incelenmiştir. İlgili alanyazın değerlendirildiğinde beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarının farklı açılardan incelendiği yer almakta ancak sağlık okuryazarlığı bağlamında incelenen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı bu araştırmanın alanyazındaki bir boşluğu doldurması ve yapılacak yeni araştırmalara ışık tutması açısından önemlidir. *“Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı’nın amacı; öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları hareket becerileri, aktif ve sağlıklı hayat becerileri, kavramları ve stratejileri ile birlikte öz yönetim becerileri, sosyal becerileri ve düşünme becerilerini de geliştirerek bir sonraki öğrenim düzeyine hazırlanmalarını”* (MEB, 2018). Bu doğrultusunda gelecekte aktif, üretken ve sağlıklı bireylerin gelişimine katkı sağlaması bu dersin önemli amaçlarından olmaktadır. Bireylerin zihinsel, fiziksel,

toplumsal ve duygusal olarak bir bütün halinde gelişimini destekleyen beden eğitimi ve spor dersi kazanımlarının bu amaçlara hizmet etmesi önemlilik arz etmektedir. Bundan dolayı bu araştırmada sağlık okuryazarı bireylerin yetiştirilmesinde katkıda bulunan derslerden biri olan beden eğitimi ve spor dersi öğretim programında sağlık okuryazarlığına yer verilme durumu nedir? sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu sorudan yola çıkılarak araştırmmanın amacı; Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf beden eğitimi ve spor dersi öğretim programında [OBESDP] yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığı bakımından incelenmesidir. Araştırmanın amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. OBESDP (2018) kazanımlarında sağlık okuryazarlığı göstergeleri genel olarak nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. OBESDP (2018) kazanımlarında sağlık okuryazarlığı sınıf seviyesine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. OBESDP (2018) kazanımlarında sağlık okuryazarlığı öğrenme alanlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. OBESDP (2018) sağlık okuryazarlığı ile ilişkili kazanımlar nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf OBESDP yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığı bakımından incelenmesini amaçlayan bu çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma belirlenen olay ve olguların bütünsel bir yaklaşımla ele alındığı görüşme, gözlem ve doküman inceleme gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı bir araştırma sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada bu desen kullanılırken öncelikle sağlık okuryazarlığı ile ilişkili olan göstergeler alanyazın taraması sonucunda belirlenmiş ve daha sonra ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf programı incelenmiştir. Bu araştırmanın amacına bağlı olarak ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf OBESDP (2018) yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığını yansıtırma durumuna ayrıntılı bir biçimde bakılmıştır.

Araştırmanın Veri Kaynağı

Bu araştırmada doküman olarak kullanılan veri kaynağını, Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (2018) oluşturmaktadır. İlgili doküman Milli Eğitim Bakanlığının sitesi "www.meb.gov.tr" adresinden elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma ile ilgili olarak toplanan veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Bu analiz tekniğinde araştırmada kullanılacak veriler önceden belirlenen temalara göre incelenip özetlenerek yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada araştırmacı tarafından sağlık okuryazarlığının göstergeleri ilgili alanyazın tarafından incelenmiş olup gerekli göstergeleri bir bütün haline getirilmiştir. Sağlık okuryazarlığı ile ilişkili olan bu göstergeler sağlık okuryazarlığının tanımlarına uygun olacak şekilde sağlık okuryazarlığını doğrudan ve dolaylı olarak ilişkilendirmeleri açısından genel bir çerçeve oluşturulmuştur (EK 1). 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığı göstergeleri bakımından ilgili olan bölüm altında kodlamaları yapılmıştır. Bazı kazanımların birden fazla gösterge altında ilişkilendirildiği görülmüştür. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak

amacıyla ilgili veriler araştırmacıdan farklı bir alan uzmanı tarafından incelenerek verilerin %20'si kodlanmıştır. Uzmanın gelen geri dönütler sonrasında benzer kodlamalara ulaşılmıştır. Araştırmacı ile ilgili alan uzmanı tarafından gerekli incelemeler yapılarak analizlerin güvenilirliği sağlanmıştır. Nitel verilerin güvenilirliğini sağlama konusunda Lecompte ve Goetz (1982), veri analizinde farklı bir araştırmacıyı kullanma, önceden oluşturulmuş kavramsal çerçeveye bağlı olarak analizlerin yapılması gibi önerilerde bulunmuştur (Akt: Yıldırım ve şimşek, 2016). Bu durum değerlendirildiğinde yapılan bu araştırmada çalışmanın güvenilirliğini sağlama noktasında daha önceden belirlenmiş kavramsal çerçeveye ve konu ile ilgili bilgi sahibi olan farklı bir alan uzmanından faydalanma açısından güvenilirlik sağlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar OBESDP (2018) sağlık okuryazarlığı bakımından, araştırmanın alt problemlerinin incelenmesiyle elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmanın alt problemleri tablolar ile açıklanarak sırası ile yer almaktadır. Bu araştırmanın ilki alt problemi olan OBESDP (2018) kazanımlarında sağlık okuryazarlığının genel olarak dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Sağlık Okuryazarlığının Ortaokul Öğretim Programı Kazanımlarındaki Genel Dağılımı

Sınıf	Toplam Kazanım Sayısı	Doğrudan İlişkili Kazanım Sayısı	Dolaylı İlişkili Kazanım Sayısı	Toplam	%
5	31	6	3	9	28,13
6	31	4	3	7	21,85
7	30	5	3	8	25
8	30	6	2	8	25
Toplam	122	21	11	32	100

Tablo 1 incelendiğinde OBESDP (2018) tüm sınıf düzeylerinde toplam 122 kazanım yer aldığı ve bunlar içerisinde 32 kazanımda sağlık okuryazarlığı ile ilişkili olan ifadelere yer verildiği görülmektedir. OBESDP kazanımlarında sağlık okuryazarlığıyla ilgili olan doğrudan ilişkilendirmelerin (f=26) dolaylı ilişkilendirmelerden (f=11) daha çok yer aldığı tespit edilmektedir. Tablo 1'de yer alan verilere göre sağlık okuryazarlığı ilişkilendirmelerine 5.sınıflarda % 28,13, 6.sınıflarda % 21,85, 7.sınıflarda % 25, 8.sınıflarda % 25 oranında vurgulanmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemi olarak belirlenen OBESDP (2018) yer alan sağlık okuryazarlığı ile ilgili kazanımların sınıf düzeyine göre dağılımına Tablo 2'de yer verilmektedir.

Tablo 2. Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programında (2018) Yer Alan Sağlık Okuryazarlığı ile İlgili Kazanımların Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf	Toplam Kazanım Sayısı	Sağlık Okuryazarlığı ile Doğrudan İlişkili Kazanım Numarası	Sağlık Okuryazarlığı ile Dolaylı İlişkili Kazanım Numarası	S.O İlişkili Toplam Kazanım
5	31	5.2.1.1, 5.2.2.2, 5.2.2.3, 5.2.2.4, 5.2.2.6, 5.2.2.7	5.1.2.5, 5.1.2.7, 5.1.2.8.	9
6	31	6.2.1.1, 6.2.2.1, 6.2.2.4, 6.2.2.6.	6.1.2.2, 6.1.2.6, 6.1.2.7.	7
7	30	7.2.1.1, 7.2.1.2, 7.2.2.2, 7.2.2.4, 7.2.2.5.	7.1.1.4, 7.1.2.4, 7.1.2.8.	8
8	30	8.1.2.4, 8.2.1.1, 8.2.1.2, 8.2.2.2, 8.2.2.3, 8.2.2.5.	8.1.2.6, 8.1.2.10	8
Toplam	122	21	11	32

Tablo 2 incelendiğinde OBESDP (2018) yer alan sağlık okuryazarlığı ilgili kazanımların sınıf düzeyine göre dağılımı yer almaktadır. Tabloda ortaokul programında toplam 122 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımların otuz biri 5. sınıfta, otuz biri 6.sınıfta, otuzu 7. sınıfta, otuzu 8. sınıfta yer almaktadır. Buna göre sağlık okuryazarlığı ile ilgili kazanımların sıra ile en fazla 5. sınıfta (f=9) olmak üzere 7. sınıfta (f=8), 8. sınıfta (f=8) ve 6. sınıfta (f=6) olduğu görülmektedir. Sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan kazanımların (f=21) sağlık okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkili olan kazanımlar (f=11) ile kıyaslandığında daha fazla bulunduğu görülmektedir. Tablo 3'te yer alan OBESDP (2018) sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan kazanımlardan bazıları: "Fiziksel etkinliklerde kendisinin ve başkalarının sağlığına etki eden durumları açıklar.", "Planladığı fiziksel etkinliklere düzenli olarak katılır." "Spor sakatlıklarından korunma yöntemlerini bilir.", "Yakın çevresindeki fiziksel etkinlik ve spor imkânlarını kullanır." Sağlık okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkili olan kazanımlardan bazıları ise şunlardır: "Oyun ve etkinliklerde bireysel farklılıklara duyarlı olur.", "Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde başkalarının haklarına saygı gösterir.", "Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde etkili iletişim yolları kullanır." (MEB, 2018).

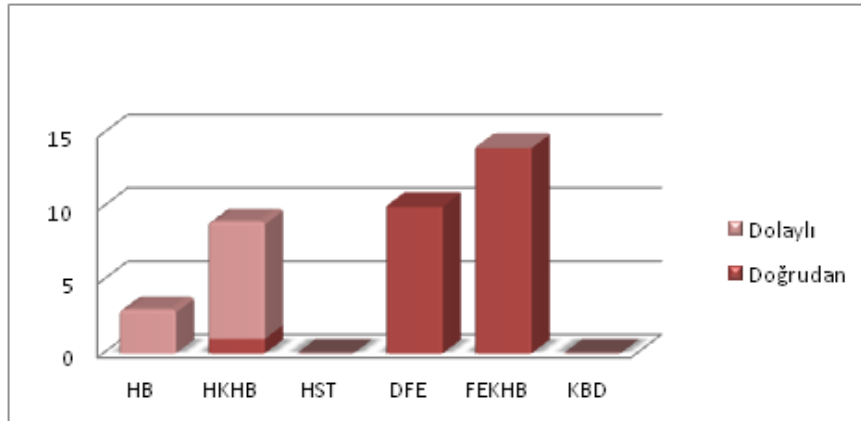
Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak belirlenen OBESDP (2018) yer alan sağlık okuryazarlığı ile ilgili kazanımların öğrenme alanlarına göre dağılımına Tablo 3'te yer verilmektedir.

Tablo 3. Sağlık Okuryazarlığının Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Programının Öğrenme Alanı Kazanımlarına Göre Dağılımı

Sınıf	Öğrenme Alanı	Alt Öğrenme Alanı	Doğrudan İlişkili İfadeler	Dolaylı İlişkili İfadeler	Toplam
5	5.1. Hareket Yetkinliği	5.1.1. Hareket becerileri	-	-	3
		5.1.2. Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	-	3	
		5.1.3. Hareket strateji ve taktikleri	-	-	
	5.2. Aktif ve Sağlıklı Hayat	5.2.1. Düzenli fiziksel etkinlik	2	-	7
		5.2.2. Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	5	-	
		5.2.3. Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz	-	-	
Genel Toplam					10
6	6.1. Hareket Yetkinliği	6.1.1. Hareket becerileri	-	-	3
		6.1.2. Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	-	3	
		6.1.3. Hareket strateji ve taktikleri	-	-	
	6.2. Aktif ve Sağlıklı Hayat	6.2.1. Düzenli fiziksel etkinlik	2	-	5
		6.2.2. Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	3	-	
		6.2.3. Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz	-	-	
Genel Toplam					8
7	7.1. Hareket Yetkinliği	7.1.1. Hareket becerileri	-	3	3
		7.1.2. Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	-	-	
		7.1.3. Hareket strateji ve taktikleri	-	-	

	7.2.1.Düzenli fiziksel etkinlik	4	-	
7.2. Aktif ve Sağlıklı Hayat	7.2.2. Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	3	-	7
	7.2.3. Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz	-	-	
	Genel Toplam			
8.1. Hareket Yetkinliği	8.1.1. Hareket becerileri	-	-	10
	8.1.2. Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	1	2	3
	8.1.3. Hareket strateji ve taktikleri	-	-	
8.2. Aktif ve Sağlıklı Hayat	8.2.1.Düzenli fiziksel etkinlik	2	-	
	8.2.2. Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri	3	-	5
	8.2.3. Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz	-	-	
	Genel Toplam			8

Tablo 3 incelendiğinde OBESDP (2018) Hareket Yetkinliği ve Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanı bulunmaktadır. Hareket Yetkinliği öğrenme alanında “Hareket Becerileri” “Hareket Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” ve “Hareket Strateji ve Taktikleri” alt öğrenme alanları bulunmaktadır. Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında “Düzenli Fiziksel Etkinlik,” “Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” ve “Kültürel Birikimlerimiz ve Değerlerimiz” alt öğrenme alanlarına yer verilmiştir. Hareket Yetkinliği öğrenme alanı (f=12), Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanı kazanımlarında (f=24) sağlık okuryazarlığı ile ilişkili olan ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Sağlık okuryazarlığının alt öğrenme alanlarındaki dağılımı Şekil 1’de gösterilmektedir.

*Alt öğrenme alanları: HB: Hareket becerileri; HKHB: Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri;HST: Hareket strateji ve taktikleri; DFR:Düzenli fiziksel etkinlik, FEKHB:Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri, KBD:Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz

Şekil 1. Sağlık Okuryazarlığının Beden Eğitimi ve Spor Dersi Alt Öğrenme Alanlarındaki Dağılımı

Şekil 1’de sağlık okuryazarlığının alt öğrenme alanlarındaki dağılımları incelendiğinde Hareket Yetkinliği öğrenme alanında yer alan Hareket Becerileri (f=3) alt öğrenme alanında dolaylı olarak yer almaktadır. Hareket Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerilerinde sağlık okuryazarlığı ile ilgili olarak doğrudan (f=1) ve dolaylı olarak (f=8) kazanımlarının varlığı tespit edilmiştir. Ancak Hareket Strateji ve Taktikleri (f=0) alt öğrenme

alanlarında doğrudan ve dolaylı olarak kazanımlarda ilişkilendirmelerin yer almamaktadır. Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında Düzenli Fiziksel Etkinlik alt öğrenme alanında sağlık okuryazarlığı ile ilgili olarak doğrudan (f=10), Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri alt öğrenme alanında sağlık okuryazarlığı ile ilgili olarak doğrudan (f=14) kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak Kültürel Birikimlerimiz ve Değerlerimiz alt öğrenme alanı içerisinde sağlık okuryazarlığı ile ilgili olarak doğrudan ve dolaylı olarak kazanımlarda ilişkilendirmeler bulunmamaktadır. Aşağıdaki Tablo 4'te ortaokul 5. sınıf OBESDP sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımlar ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 4. Ortaokul 5.sınıf Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Programında Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkilendirilen

Sınıf	Öğrenme Alanı	Alt Öğrenme Alanı	Kazanımlar				
			Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkili Kazanım	Doğrudan/Dolaylı İfadeler			
5	Hareket Yetkinliği	HB	2.1.2.5. Oyun ve etkinliklerde farklı iletişim yollarını kullanır.	Dolaylı: İletişim			
			5.1.2.7. Oyun ve etkinliklerde kaybetmeye ve kazanmaya ilişkin uygun davranışlar sergiler.	Dolaylı: Adalet			
			5.1.2.8. Oyun ve etkinliklerde bireysel farklılıklara duyarlı olur.	Dolaylı: Bireysel Farklılık			
			HKHB	-			
			HST	-			
	Aktif ve Sağlıklı Hayat	FEKHB	DFR	5.2.1.1. Fiziksel etkinliklere düzenli olarak katılır.	Doğrudan: Spor; Sağlık Aktivitelerine Katılım		
			5.2.2.2. Katıldığı etkinliklerde fiziksel etkinlik düzeyini ölçer.	Doğrudan: Fiziksel uygunluk			
			5.2.2.3. Katıldığı fiziksel etkinliklerin, fiziksel uygunluğuna olan etkilerini açıklar	Doğrudan: Fiziksel uygunluk			
			5.2.2.4. Fiziksel etkinliklerde ne zaman ve nasıl beslenmesi gerektiğini açıklar	Doğrudan: beslenme			
			5.2.2.6. Fiziksel etkinliklerde kendisinin ve başkalarının sağlığına etki eden durumları açıklar.	Doğrudan: Sağlık farkındalığı			
			5.2.2.7. Fiziksel etkinliklerde ilkyardımanın genel amaçlarını ve uygulamalarını bilir.	Doğrudan: Sağlık farkındalığı			
			KBD	-			
			*Alt öğrenme alanları: HB: Hareket becerileri; HKHB: Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri; HST: Hareket strateji ve taktikleri; DFR:Düzenli fiziksel etkinlik, FEKHB:Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri, KBD:Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz				

Tablo 4 incelendiğinde sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların Hareket Yetkinliği öğrenme alanında yer alan Hareket Becerileri alt öğrenme alanında dolaylı olarak yer verildiği görülmektedir. Bu alt öğrenme alanında sağlık okuryazarlığının dolaylı göstergelerinden sayılan iletişim, adalet ve bireysel farklılıklara dikkat etme gibi beceri ve değerleri içerdiği anlaşılmaktadır. Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında Düzenli Fiziksel Etkinlik alt öğrenme alanında “Fiziksel etkinliklere düzenli olarak katılır.” kazanımı sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan spor ve sağlık aktivitelerine katılım ile ilişkilendirilmiştir. Sağlık okuryazarlığı sağlığı korumak ve sağlık halini sürdürebilmek amacıyla düzenli spor ve sağlık etkinliklerine katılımın önemi vurgulaması bakımından ilişkili bulunmaktadır. Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri alt öğrenme alanında ise doğru ve bilinçli beslenme, yapılan etkinliklerinin bireyin kendi sağlık durumuna etkisini değerlendirebilmesi açısından sağlık okuryazarlığının doğrudan göstergelerinden olan beslenme, sağlık

farkındalığı ve fiziksel uygunluk ile ilişkilendirilmiştir. Aşağıdaki Tablo 5'te ortaokul 6. sınıf OBESDP sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımlar ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 5. Ortaokul 6.sınıf Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Programında Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkilendirilen Kazanımlar

Sınıf	Öğrenme Alanı	Alt Öğrenme Alanı	Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkili Kazanım	Doğrudan/Dolaylı İfadeler
6	Hareket Yetkinliği	HKHB	6.1.2.2. Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde bireysel gelişimi için sorumluluk alır.	Dolaylı: Sorumluluk
			6.1.2.6. Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde başkalarının haklarına saygı gösterir	Dolaylı: Saygı
			6.1.2.7. Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde bireysel farklılığı olanlarla çalışmaya gönüllü olur.	Dolaylı: Bireysel Farklılık
		HB	-	-
		HST	-	-
	Aktif ve Sağlıklı Hayat	DFR	6.2.1.1. Planladığı fiziksel etkinliklere düzenli olarak katılır.	Doğrudan: Spor; Sağlık Aktivitelerine Katılım
		FEKHB	6.2.2.1. Fiziksel uygunluğunu geliştirecek hedefler içeren fiziksel etkinlik programı hazırlar.	Doğrudan: Sağlık Aktivitelerine Katılım
			6.2.2.4. Fiziksel etkinlikler sırasında enerji veren temel besin öğelerini açıklar	Doğrudan: Beslenme
			6.2.2.6. Fiziksel etkinlikler sırasında karşılaştığı sağlık sorunlarından korunma yöntemlerini bilir.	Doğrudan: Hastalıklar/sağlık sorunları
		KBD	-	-

*Alt öğrenme alanları: HB: Hareket becerileri; HKHB: Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri; HST: Hareket strateji ve taktikleri; DFR:Düzenli fiziksel etkinlik, FEKHB:Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri, KBD:Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz

Tablo 5 incelendiğinde sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların Hareket Yetkinliği öğrenme alanındaki Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri alt öğrenme alanında dolaylı olarak yer aldığı görülmektedir. Bu alt öğrenme alanında sağlık okuryazarlığının dolaylı göstergelerinden sayılan sorumluluk, saygı ve bireysel farklılıklara dikkat etme değerlerini içerdiği anlaşılmaktadır. Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında Düzenli Fiziksel Etkinlik alt öğrenme alanında “Planladığı fiziksel etkinliklere düzenli olarak katılır.” kazanımı sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan spor ve sağlık aktivitelerine katılım ile ilişkilendirilmiştir. Sağlık okuryazarlığı sağlığı korumak ve sağlık halini sürdürebilmek amacıyla düzenli spor ve sağlık etkinliklerine katılımın önemi vurgulaması bakımından ilişkili bulunmaktadır. Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri alt öğrenme alanında ise doğru ve bilinçli beslenme, yapılan etkinlikler esnasında bireyin sağlık sorunlarından korunma yöntemlerini bilip uygulayabilmesiyle ilişkili olması bakımından sağlık okuryazarlığının doğrudan göstergelerinden olan beslenme, sağlık aktivitelerine katılım ve hastalıklar/sağlık sorunları ile ilişkilendirilmiştir. Aşağıdaki Tablo 6'de ortaokul 7. sınıf OBESDP sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımlar ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 6. Ortaokul 7.sınıf Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Programında Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkilendirilen Kazanımlar

Sınıf	Öğrenme Alanı	Alt Öğrenme Alanı	Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkili Kazanım	Doğrudan/Dolaylı İfadeler
7	Hareket Yetkinliği	HKHB	7.1.2.4. Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde etkili iletişim yolları kullanır.	Dolaylı: İletişim
			7.1.2.8 Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde bireysel farklılığı olanlarla çalışmaya istekli olur.	Dolaylı: Bireysel Farklılık
		HB	7.1.1.4. Doğada yapılan etkinliklerle ilgili becerileri geliştirir.	Dolaylı: İletişim
		HST	-	-
	Aktif ve Sağlıklı Hayat	DFR	7.2.1.1. Uyguladığı planın etkilerini gözleyerek fiziksel etkinliklere katılır. <i>Öğrencilerin okul içi ve dışında uyguladığı fiziksel etkinlik planının vücut kompozisyonu, kalp-dolaşım sistemi dayanıklılığı, kas kuvveti ve dayanıklılığı ve esnekliğine olan etkisini gözlemlenmeleri sağlanır.</i>	Doğrudan: Fiziksel Uygunluk; Sağlık Aktivitelerine Katılım
			7.2.1.2. Yakın çevresindeki fiziksel etkinlik ve spor imkânlarını kullanır.	Doğrudan: Spor; Sağlık Aktivitelerine Katılım
			7.2.2.2. Fiziksel etkinliklerde uygulayabileceği kişisel beslenme programını hazırlar.	Doğrudan: Beslenme
		FEKHB	7.2.2.4. Temel ilk yardım uygulamalarını gösterir.	Doğrudan: Sağlık Farkındalığı
			7.2.2.5. Fiziksel etkinlikler ve sporla ilgili güvenilir bilgi kaynaklarını kullanır.	Doğrudan: Sağlık Bilgisi Edinme
		KBD	-	-

*Alt öğrenme alanları: HB: Hareket becerileri; HKHB: Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri; HST: Hareket strateji ve taktikleri; DFR:Düzenli fiziksel etkinlik, FEKHB:Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri, KBD:Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz

Tablo 6 incelendiğinde sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların Hareket Yetkinliği öğrenme alanında bulunan Hareket Becerileri alt öğrenme alanında dolaylı olarak yer aldığı görülmektedir. Bu alt öğrenme alanında sağlık okuryazarlığının dolaylı göstergelerinden sayılan iletişim ve bireysel farklılıklar değer ve becerilerinin yer aldığı dikkat etme beceri ve anlaşılmaktadır. Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında Düzenli Fiziksel Etkinlik alt öğrenme alanında sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan spor ve sağlık aktivitelerine katılım ile ilişkilendirilmiştir. Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri alt öğrenme alanında ise doğru ve bilinçli beslenme, temel ilk yardım uygulamalarını yapabilme ve sporla ilgili güvenilir bilgi kaynaklarına erişim sağlayabilme ve kullanabilme açısından düşünüldüğünde sağlık okuryazarlığının doğrudan göstergelerinden olan beslenme, sağlık farkındalığı, sağlık bilgisi edinme ve sağlık farkındalığı ile ilişkilendirilmiştir. Aşağıdaki Tablo 7’de ortaokul 8. sınıf OBESDP sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımlar ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 7. Ortaokul 8.sınıf Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Programında Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkilendirilen Kazanımlar

Sınıf	Öğrenme Alanı	Alt Öğrenme Alanı	Sağlık Okuryazarlığı ile İlişkili Kazanım	Doğrudan/Dolaylı İfadeler
8	Hareket Yetkinliği	HKHB	8.1.2.4.Spor ortamlarında yaşadığı stresli durumlarla başa çıkma yollarını söyler.	Dolaylı: Sağlık Sorunları
			8.1.2.6.Spor ortamında iletişim yollarını etkili olarak kullanır.	Dolaylı: İletişim
			8.1.2.10. Spor ve etkinliklere katılımında bireysel farklılığı olanlarla çalışmaya değer verir.	Dolaylı: Bireysel farklılık
		HB	-	-
		HST	-	-
	Aktif ve Sağlıklı Hayat	DFR	8.2.1.1. Fiziksel etkinliklere katılımı alışkanlık hâline getirir.	Doğrudan: Spor
			8.2.1.2. Yakın çevresindeki spor imkânlarını etkili kullanır.	Doğrudan: Spor
		FEKHB	8.2.2.2.Düzenli olarak yaptığı spor etkinliklerinin, fiziksel uygunluğuna etkilerini değerlendirir.	Doğrudan: Fiziksel Uygunluk
			8.2.2.3. Fiziksel etkinliklerde yiyecek ve içecek seçiminde bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Doğrudan: Beslenme; Bilinçli Tüketici
			8.2.2.5. Spor sakatlıklarından korunma yöntemlerini bilir.	Doğrudan: Sağlık Sorunları
KBD	-	-		

*Alt öğrenme alanları: HB: Hareket becerileri; HKHB: Hareket kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri; HST: Hareket strateji ve taktikleri; DFR:Düzenli fiziksel etkinlik, FEKHB:Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerileri, KBD:Kültürel birikimlerimiz ve değerlerimiz

Tablo 7 incelendiğinde sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilen kazanımların Hareket Yetkinliği öğrenme alanında bulunan Hareket Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri alt öğrenme alanında doğrudan ve dolaylı olarak yer aldığı görülmektedir. Bu alt öğrenme alanında sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkilendirilen sağlık sorunları ve dolaylı olarak iletişim ve bireysel farklılıklar ile ilişkilendirilmektedir. Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında Düzenli Fiziksel Etkinlik alt öğrenme alanında yer alan kazanımlarda sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan spor ile ilişkilendirilmiştir. Fiziksel etkinlik kavramları, ilkeleri ve ilgili hayat becerilerinde sağlık okuryazarlığı doğrudan ilişkilendirmelerin yer aldığı görülmektedir. Bu alt öğrenme alanında ise doğru ve bilinçli beslenme, sağlık sorunlarından korunabilme, yapılan etkinliklerinin bireyin kendi sağlık durumuna etkisini değerlendirebilmesi açısından sağlık okuryazarlığının doğrudan göstergelerinden olan beslenme, bilinçli tüketici, sağlık sorunları ve fiziksel uygunluk ile ilişkilendirilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf OBESDP (2018) yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığı bakımından incelenen bu araştırmada; kazanımların sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ve dolaylı olarak ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde programda yer alan 32 kazanım sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilmektedir. Sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirmelerin toplam kazanım sayısına göre 5. sınıflarda %28,13, 6. sınıflarda %21,85, 7. sınıflarda %25, 8.sınıflarda %25 oranında yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak sağlık

okuryazarlığı ile ilişkilendirmenin sınıf bazında en çok 5. sınıf daha sonra 7 ve 8. sınıflarda yer aldığı görülmüştür. Programda sağlık okuryazarlığı ile olan ilişkilendirmeler Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında daha fazla bulunmaktadır. Ayrıca Hareket Yetkinliği öğrenme alanında yer alan Hareket Strateji ve Taktikleri alt öğrenme alanı ile Aktif ve Sağlıklı Hayat öğrenme alanında yer alan Kültürel Birikimlerimiz ve Değerlerimiz alt öğrenme alanlarında yer alan kazanımlarda sınıf düzeyleri açısından sağlık okuryazarlığı ile ilgili ilişkilendirmelerin bulunmadığı tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor dersi isminden de anlaşılacağı üzere bireylerin sağlık ve spor alışkanlıklarının kazanılmasında, bedensel ve zihinsel gelişimi desteklemektedir. Bu açıdan bakıldığında sağlık okuryazarlığının sosyolojik ve psikolojik boyutlarından ziyade daha çok fiziksel boyutlar açısından ilişkilendirmelerin olduğu görülmektedir. Öğretim programı kazanımları öğrencilerin ilgili fiziksel etkinlikleri gerçekleştirebilmesi ile ilgilidir. Bu kazanımların öğrencilerin bedensel ve zihinsel gelişimi açısından sporun ve bu dersin önemini göstermektedir. Yapılan bu çalışmada programda yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığı ile ilişkili olan göstergeler incelendiğinde sadece doğrudan ilişkili olan sağlık aktivitelerine spor; katılım; sağlık farkındalığı; beslenme; hastalıklar/sağlık sorunları; sağlık bilgisi edinme; fiziksel uygunluk ile dolaylı olarak ilişkili olan iletişim; adalet; saygı bireysel farklılık; bilinçli tüketici; sorumluluk ifadelerinin yer aldığı görülmektedir.

Beden Eğitimi ve Spor Dersi öğrenme alanlarında sağlıklı yaşamın önemini ortaya koyan ve sağlık okuryazarı bireylerin gelişimine katkı sağlayacak kazanım ve etkinliklerin yer alması gerekmektedir. Bu çalışmada 32 kazanım sağlık okuryazarlığı ile ilişkilendirilmiştir. Alanyazında Çelenkoğlu (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğrencilere spor yapabilme alışkanlığı kazandırmaya çalışan beden eğitimi ve spor dersinin 2013 ve 2018 öğretim programı kazanımları incelenmiş, sağlıklı yaşam kazanımlarının ortaöğretim (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) düzeyinde %4,2, ortaokul düzeyinde (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) %1,2 oranında azaldığı tespit edilmiştir. Biyoloji dersinde sağlıklı yaşamı ilgilendiren kazanımların %10,4 oranında artış gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak Gürbüz ve Sülün (2004)'e göre ortaöğretim kurumlarında uygulanan biyoloji öğretim programları ihtiyaçları yeterince karşılamadığı, Sönmez (2015) tarafından yapılan çalışma ile de desteklenebilir. Sönmez (2015), 9 ve 11. Sınıfta yer alan üç ünite de sağlık konularının yer almasına rağmen yalnızca bir kazanıma öğretim programında yer verilmesi, 10. sınıfta sağlıkla ilgili iki kazanımın yer alması bu öğretim programının eksikliği olarak değerlendirilmiştir. Bilimsel düşünme becerisi kazandırmayı, sağlığı tehdit eden etmenleri ve diğer canlılara saygılı olmayı amaçlayan edindiren biyoloji dersi kazanımlarının da sağlık okuryazarlığı açısından eksikleri olduğu söylenmektedir. Çelenkoğlu (2019) yaptığı çalışmada sağlık okuryazarı bireyleri yetiştirebilme ihtiyacının gün geçtikçe artmasına rağmen sağlık bilgisi dersinde sağlıklı yaşam alanında 2013-2018 öğretim programlarını karşılaştırdığında 35 kazanımın kaldırıldığını ortaya koymuştur.

Toplumun sağlık okuryazarlığının geliştirilmesinin, sorumluluk ve bilgi sahibi bir toplumun oluşmasına destek olmasından (Walker ve Doyle Baker, 2019) dolayı geleceğin toplumunu yetiştirmeye çalışan eğitim sistemi içerisinde yer alan öğretim programlarında sağlık okuryazarlığı ile ilişkili kazanım ve etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Sağlık okuryazarlığı sadece bedensel anlamda gelişimi desteklemektedir. Bireyin gelişiminin bir bütün olduğu anlayışından hareket eden bu dersin sağlık okuryazarlığı ile ilgili kazanımlarının fiziksel özellikleri geliştirebilmek, sağlık ve spor etkinliklerini alışkanlık haline getirebilmek açısından

değerlendirildiğinde bu araştırmada beden eğitimi ve spor dersi kazanımların yeterli olduğu söylenebilir. Ancak programın sağlık okuryazarlığının doğru bilgiye erişim sağlama, sağlık ihtiyacında yardım alacağı kurum kuruluşları ve sosyal destekleri bilme ve analiz etme gibi pek çok açılardan eksiklikleri bulunmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi açısından sağlık okuryazarlığının yalnızca beden eğitimi ve spor dersi ile değil diğer dersler (Sosyal bilgiler, hayat bilgisi, Türkçe, fen bilimleri, matematik vb.) ile birlikte desteklenmesi gerekmektedir. Böylelikle öğrencilerde fiziksel, ruhsal, sosyal ve zihinsel açıdan bir bütün olarak gelişim sağlanabilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmada OBESDP (2018) incelenmiştir. İlkokul ve ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi kazanımları incelenebilir. Farklı dersler arasında karşılaştırmalar yapılabilir. Program değerlendirme çalışmalarında kullanarak öğretim programları zenginleştirilebilir. Yapılacak olan bu çalışmalar alanyazına ve program geliştiricileri açısından dikkate alınmasına katkı sağlayabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Bu çalışma doküman incelemesi olduğundan etik kurul izni gerektirmemektedir.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Altunbakır, S., & Pehlevan, Z. (2020). Ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının bilişsel alan kazanımlarının değerlendirilmesi: Mersin ili örneği. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1-10.
- Altuntaş, H. (2019). *Beden eğitimi ve spor dersinin Türk eğitim sistemindeki yeri* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Akdoğan, S. (2009). *Beden eğitimi öğretmenlerinin ilköğretim beden eğitimi dersi yeni öğretim programı hakkında görüşleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aracı, H. (2001). *Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi*, 3. Baskı Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilge, N. (1989). *Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi*, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çelenkoğlu, A. Z. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığı lise ve ortaokul 2018 ders müfredatlarında sağlıklı yaşam kazanımlarının incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Dalkıran, O., Gündüz, N., & Çiçek, R. (2011). Üniversite öğretim elemanlarının ilköğretim beden eğitimi dersi öğretim programı ile ilgili görüşleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(3), 111-118.

- Erdoğan, M., & Öcalan, M. (2011). İlköğretim 2. kademe beden eğitimi ders programının değerlendirilmesine ilişkin beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(4), 151-162.
- Gülüm, V. (2008). *Adana ilindeki beden eğitimi öğretmenlerinin ilköğretim okullarında uygulanmakta olan beden eğitimi öğretim programına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Gülüm, V., & Bilir, P. (2011). Beden eğitimi öğretim programının uygulanabilme koşulları ile ilgili beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2) 57-64.
- Gürbüz, H., & Sülün, A. (2004). Türkiye’de biyoloji öğretmenleri ve biyoloji öğretmen adaylarının nitelikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 161(31), 192-204.
- Havadar, T., & Taşdan, M. (2015). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İlköğretim 4.-5. Sınıf Öğretim Programları Hakkında Görüşleri* (Ardahan, Iğdır ve Kars İli Örneği). *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 29-46.
- Işıkgöz, M. E. (2021). Ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 6(1), 71-84.
- Knisel, E., Rupprich, H., Wunram, A., Bremer, M., & Desai, C. (2020). Promotion of elementary school students' health literacy. *International journal of environmental research and public health*, 17(24), 9560. <https://doi.org/10.3390/ijerph17249560>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). *Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı*. <http://www.meb.gov.tr/.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Örer, M. M. (2020). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öğretim programlarına ilişkin farkındalıklarının ve programlardan yararlanma durumlarının incelenmesi: Çankaya örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Özcan, G., & Mirzeoğlu, A. D. (2014). Beden eğitimi dersi öğretim programına ilişkin öğrenci, veli ve beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 98-121.
- Paek, H. J., Reber, B. H., & Lariscy, R. W. (2011). Roles of interpersonal and media socialization agents in adolescent self-reported health literacy: a health socialization perspective. *Health Education Research*, 26(1), 131-149.
- Sarıca, R. (2018). Yenilenen ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2068-2091.
- Sarıkaya, Ö. (2020). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının sağlık okuryazarlığı durumları* [Yüksek Lisans Tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Sönmez, S. (2015). *Ortaöğretimde sağlık okuryazarlığı* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Sukys, S., Trinkuniene, L., & Tilindiene, I. (2019). Subjective health literacy among school-aged children: first evidence from lithuania. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(18), 3397. <https://doi.org/10.3390/ijerph16183397>.
- Şirinkan, A., & Gündoğdu, K. (2011). Öğretmenlerin ilköğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı ve planlarına ilişkin algıları. *İlköğretim Online*, 10(1), 144-159.

- Tamer, K. (1987). *Beden eğitimi ve oyun öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Üçkuyu, N. (2020). *Ortaokul öğrencilerinde sağlık okuryazarlığı düzeyi ve etkili etmenler* [Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Üzümoğlu, K. F. (2011). *İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutum ve düşüncelerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Walker, A., & Doyle-Baker, P. (2019). Promoting and strengthening public health through undergraduate education. *Canadian Journal of Public Health*, 110: 327.
- World Health Organization [WHO]. (1998). *Health Promotion Glossary*. Geneva.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ö., Yıldız, M., & Çağlayan, H. S. (2013). Ortaöğretim beden eğitimi dersi yeni öğretim programının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 253-269.
- Yulu, N. (2020). *Ergenlerin sağlık okuryazarlığı ile sağlık algısı, tutumu ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Zorba, E. (2004). *Yaşam Boyu Spor*. Özal Yayıncılık.

EKLER

EK 1. Sağlık Okuryazarlığı Göstergeleri- Sağlık Okuryazarlığı İle İlişkili İfadeler

Sağlık okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili ifadeler	Sağlık okuryazarlığı ile dolaylı şekilde ilişkili ifadeler
Sağlık kurumları	Bireysel farklılıklar
Hasta hakları	Medya okuryazarlığı
Sağlık hakkı	Araştırma
Sağlık ve teknoloji	Karar alma
Sağlık ve spor	Öz denetim
Sağlık aktivitelerine katılım	Eleştirel düşünme
Temizlik	Problem çözme
Hastalıklar	Empati
Yerel ve ulusal sağlık duyarlılığı	Hava/su/gürültü/çevre kirliliği
Hijyen (sağlığa uygunluk)	Radyolojik kirlilik
Beslenme	Afetler
Ulusal ve uluslararası halk sağlığı	İletişim
Sağlık bilgisi edinme ve uygulama	Atıklar
Erken tanı	Geri dönüşüm
Sağlık taramaları	Nüfus artışı ve doğurganlık
Sağlık kurum ve kuruluşları	Adalet
E-sağlık	Kamu spotları
Fiziksel uygunluk	Sivil Toplum Kuruluşları
Sağlık farkındalığı	Dijital vatandaşlık uygulamaları
Sağlık sorunları	Bilinçli tüketici